

פרק ראשון - הכל מעריבין

בפרשת ערכין (ויקרא כו א-ח) מבואר, שאדם שאומר על אחר 'ערכו עלי', או על עצמו 'ערכי עלי', מתחייב בזה ליתן לבדק הבית את ערכו של הנערך, שהוא סכום שקצבה התורה לפי גיל הנערך ומינו, אם זכר אם נקבה. אך האומר 'דמי פלוני עלי' או 'דמי עלי', אינו בכלל ערכין אלא בכלל נדר, ומתחייב להקדש את דמי אותו פלוני או דמי עצמו, והיינו ששמן אותו כעבד הנמכר בשוק. בפרק זה יבואר מי רשאי להעריך ומי רשאי לנדור, וכן את מי ניתן להעריך ולנדור את דמיו.

משנה

הכל מעריבין - הכל רשאים לומר על אדם מסוים 'ערכו עלי', ולהתחייב בזה את ערכו, וכן הכל נעריבין - על כל אדם ניתן לומר 'ערכו עלי', ובוזה להתחייב בערכו, וכן רשאי כל אדם לומר 'ערכי עלי' ולהתחייב בערך עצמו. וכן הכל נודריין - רשאים לומר על אחר 'דמיו עלי' ולהתחייב בדמיו, וכן הכל נידריין - על כל אדם ניתן לומר 'דמיו עלי', וכן כל אדם יכול לומר 'דמי עלי' ולהתחייב בדמיו, ודין זה כולל פהנים ליום וישאלים, נשים ועבדים כנענים, כולם מעריבים וערכים, נודרים ונידריים.

המשנה מפרטת אנשים היוצאים מן הכלל בדיני ערכין ונודרים: טומטום - מי שאין בו לא סימני זכר ולא סימני נקבה, ונאנדרוגיניוס - מי שיש בו גם סימני זכר וגם סימני נקבה. נודריין ונידריין, שהרי יש להם שווי, והנודר אותם מתחייב ליתן שווים. וכן מעריבין, אבל לא נעריבין, ואם אמרו 'ערכי עלי' או שאמרו אדם על טומטום או אנדרוגיניוס 'ערכו עלי' לא אמר כלום, שכן אינו נערך אלא הזכר ונדאי ונקבה ונדאית - שבפרשת ערכין (ויקרא כו א-ח) קצבה התורה ערך לזכר ולנקבה בלבד. חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וכן שומטה וקמן, נידריין ונעריבין - אם אחר אמר על אחד מהם 'דמיו עלי' או 'ערכו עלי', דבריו קיימים, אבל הם לא נודריין ולא מעריבין אחרים מפני שאין פהם דעת, וכדי שיתחייב המעריך והנודר, צריך שתהיה בו דעת שיוכל לפרש לשם מי העריך ונדר.

גמרא

הגמרא מדייקת את לשון המשנה. שואלת הגמרא: לשון הכל מעריבין, ש'הכל' משמעו ריבוי, לאתווי מאי - מה באה תיבה זו לרבות. משיבה הגמרא: לאתווי - לרבות מופלא סמוך לאיש - בן י"ב שנה ויום אחד, אף שאינו 'איש' עד שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד. ובאה המשנה לרבותו שגם הוא רשאי להעריך. משמעות לשון המשנה היא שתיבת 'הכל' לא נאמרה רק ביחס ל'מעריבין' אלא גם ביחס לכל שאר דיני המשנה, ולכן צריך לפרש מה מרבה התנא ב'הכל נעריבין', 'הכל נודריין' ו'הכל נידריין'. שואלת הגמרא: הלשון 'הכל' נעריבין, לאתווי מאי - מה בא לרבות. משיבה הגמרא: לאתווי מי שהוא מנוול - משונה ומופת שחין - או מוכה שחין, סלקא דעתך אמינא - שהיה עולה בדעתך לומר, שכיון שבפרשת ערכין (ויקרא כו ב) נדר בערךך פתיב, שהקיש הכתוב נדרי ערכין לנדרי דמים, לפיכך כל אדם שישנו פדמים - שיש לו שווי של דמים, שאפשר לנדור את דמיו, ישנו פערבין - הרי הוא בפרשת ערכין, וכל שאינו פדמים אינו פערבין, ואם כן מנוול ומוכה שחין, שאין להם דמים, שכן אין אדם רוצה לקנותם לעבדים מפני מאיסותם, אם כן אינם בפרשת ערכין, ומי שאמר עליהם 'ערכו עלי' לא אמר כלום, לכן קא משמע לן - משמיעה לנו המשנה שאין הדבר כן, שכן 'נפשות' (ויקרא שם) נאמר בפרשת ערכין, שמשמע לרבות שכל דהו וכל שהוא 'נפש יש לו ערך', אף מנוול ומוכה שחין. שואלת הגמרא: הכל נודריין, לאתווי מאי. משיבה הגמרא: לשון זה אינו מרבה דבר, אך 'הכל נידריין' איצטריף ליה - נצרך לתנא לשנות 'הכל' על נודריין אגב שהיה צריך לשנות כך ב'נידריין'.

שואלת הגמרא: הכל נידריין, לאתווי מאי. אי - אם בא לאתווי טומטום ונאנדרוגיניוס, לרבות שהם נידריין אף שאינם נעריבים, הלא אין לומר כך, שכן פהדיא קתני להו - בפירוש שנינו בסיפא שטומטום ואנדרוגיניוס נידריין. ואי לאתווי חרש שומטה וקמן, לרבות שהם נידריין אף שאינם נודריין, אין לומר כך, שכן פהדיא קתני להו בסיפא. ואי לאתווי קטן פחות מכן חרש, לרבות שהוא נידר אף שאינו נערך, אין לומר כך, שכן פהדיא קתני להו להלן (ה). ואי לאתווי עובד בוכבים, אין לומר כך שכן פהדיא קתני להו להלן (ה). משיבה הגמרא: לעולם לאתווי קטן פחות מכן חרש וטומטום ואנדרוגיניוס וחרש ושומטה וקטן ועובד כוכבים, ותני וחדר מפריש - משנתינו רומזת כאן לרבותם, ולהלן מובא דינם בפירוש.

אגב שפירשה הגמרא מה מרבה לשון 'הכל' במשנתינו, מפרשת הגמרא כל משנה בה שנינו לשון 'הכל': שנינו במנחות (צג.) בדין סמיכת בעלים על הקרבן קודם שחיתתו, 'הכל סומכין' את ידיהם על ראש הקרבן שהביאו. שואלת הגמרא: 'הכל' לאתווי מאי - מה בא לרבות. משיבה הגמרא: לאתווי יורש, שאדם שהפריש קרבן ומת קודם שהקריבו, ויורשו מביא את הקרבן, היורש סומך עליו, ומשנה זו היא דלא פדעת רבי יהודה הסובר שיורש אינו סומך על קרבנו של המת.

נאמר (ויקרא כו ט-י) 'ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן וגו' ואם הימר ימיר בהמה בבהמה, והיה הוא ותמונתו יהיה קדש'. והו דין 'תמורה', שאם בעלי קרבן אמרו על בהמה אחרת של חולין 'זו תחת זו', בהמת החולין מתקדשת להיותה קרבן, ובהמת הקרבן עדיין בקדושתה עומדת. ואדם אחר, שאינו בעלי הקרבן, אינו יכול להמירו.

שואלת הגמרא: הלשון ששנינו (תמורה ב.) 'הכל מיריין' - הכל עושים תמורה, לאתווי מאי. משיבה הגמרא: לאתווי יורש - לרבות מי שהפריש אביו קרבן ומת, והמירו היורש, שהתמורה חלה, ודלא פדעת רבי יהודה, התניא, יורש סומך יורש מימר. רבי יהודה אומר, יורש אינו סומך יורש אינו מימר. מבארת הגמרא: מאי מטעמא - מה טעמו דרבי יהודה, נאמר לגבי סמיכת שלמים (ויקרא ג יב) 'קרבתו', שמשמע שרק על קרבנו שלו הוא סומך ולא על קרבן אביו, ויליף תחלת הקדש מסוף הקדש - ולומד רבי יהודה תמורה, שהיא תחילת הקדש ושבח מתקדשת הבהמה) מסמיכה ושבח לאחר שהוקדש הקרבן ובא להשחטו, מה סוף הקדש - כשם שבסמיכה, יורש אינו סומך כנדרש מהפסוק, כך אף בתחלת הקדש - תמורה, יורש אינו מימר. מבארת הגמרא את טעמם של חכמים: ורבנן, היאך הם דורשים. נאמר (ויקרא כו ז) 'המר ימיר', וזהו ריבוי לרבות את היורש שהוא ממיר, וילפינן סוף הקדש מתחלת הקדש - ולומדים אנו סמיכה מתמורה, מה תחלת הקדש יורש מימר, כך אף בסוף הקדש יורש סומך.

הגמרא מבארת כיצד דורשים חכמים את 'קרבנו', והיאך דורש רבי יהודה את 'המר ימיר': ורבנן, האי 'קרבתו', שממנו דרש רבי יהודה שאין היורש סומך, מאי עבדי ליה - מה הם דורשים ממנו. משיבה הגמרא: נאמר שלש פעמים 'קרבנו' לגבי סמיכה, והפסוקים הללו מיפעי ליה - נצרכים להם כדי לדרוש כך, 'קרבתו' ולא קרבן עובד בוכבים, שאין ישראל סומך על קרבן של גוי, וכן 'קרבתו' ולא קרבן חבירו, שאין אדם סומך על קרבן חבירו, וכן 'קרבתו' לרבות כל בעלי חובבין לסמיכה - שותפים שהביאו קרבן בשותפות, צריכים כולם לסמוך עליו, ואין מועיל שאחד מהם יסמוך עבור כולם. ומבארת הגמרא: ורבי יהודה, את הדין של לרבות כל בעלי חובבין לסמיכה לית ליה - אין לו, כלומר הוא אינו סובר דין זה, ולדעתו די שאחד הגמרים יסמוך. מבארת הגמרא באופן אחר: ואי נמי את ליה - אפשר לומר שרבי יהודה אכן סובר דין זה שצריך שכל השותפים יסמוכו,

58 שְׁחִיצוּ עֵבֶד וְחִצְיוֹ בְּן חוֹרִין – עבד כנעני של שני שותפים ששחררו
 59 אחד מהם, ומלמד התנא שאף שעבד פטור מראייה, מכל מקום חציו
 60 המשוחרר מחייבו. שואלת הגמרא: ולדעת לְרַבִּינָא, דְאָמַר (חגיגה
 61 ד.) שְׁמֵי שְׁחִיצוּ עֵבֶד וְחִצְיוֹ בְּן חוֹרִין פְּטוּר מִן הָרְאִיָּה, אם כן מה
 62 מרבה התנא. משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי מִי שְׁהִיד חִינֵר בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
 63 של הרגל, וְנִתְפַשְׁט – ונתרפא בְּיוֹם הַשְּׁנִי, שחייב עתה בראייה,
 64 שאף שביום הראשון היה פטור, ביום השני חל עליו חיוב חדש.
 65 שואלת הגמרא: הֲנִיחָא – מובן הדבר לְמָאן דְאָמַר – לדעת הסובר
 66 (חגיגה ט.) שְׁפוּלָן תְּשַׁלְּמוּן זֶה לְזֶה, כמבואר לעיל, אֵלָּא לְמָאן
 67 דְאָמַר שְׁפוּלָן – ימי הרגל האחרונים הם תְּשַׁלְּמוּן לְרֵאשׁוֹן, ומי
 68 שהיה פטור בו לא מתחייב בשאר הימים, אם כן 'הכל' לְאִיתוּיִי מָאִי.
 69 משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי סוּמָא – עיור בְּאַחַת מְעִינֵי שחייב
 70 בראייה, אף שהסומא בשתי עיניו פטור מראייה, ומשנה זו היא דְלֵא
 71 כִּי הָאִי תָנָא – שלא כדעת התנא להלן, דְתַנְיָא, יוֹחֵנָן בְּן דְהַבַּאי
 72 אוֹמַר מְשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה, סוּמָא בְּאַחַת מְעִינֵי פְטוּר מִן הָרְאִיָּה,
 73 שְׁנָאמַר (שמות כג יז) 'רָאָה כָּל זֶכֶר', ומילת 'רָאָה' אינה כתובה
 74 'רָאָה' כראוי לה, אלא כמילת 'רָאָה', ואם כן בא הכתוב להקיש,
 75 שְׁדַרְדְּךָ שָׂמָא ה' לְרֵאשׁוֹן את העולה לרגל בְּכָּף בָּא ה' לְרֵאשׁוֹן על
 76 ידו, כלומר, מה – כמו שבא ה' לְרֵאשׁוֹן בְּשַׁתֵּי עֵינָיו, כך אף מה שבא
 77 לְרֵאשׁוֹן על ידי ישראל זהו בְּשַׁתֵּי עֵינָיו של האדם, ולכן סומא
 78 באחת מעיניו פטור מראייה, שכן ה' אינו נראה על ידו בשתי עיניו.
 79 אך המשנה 'הכל חייבין בראייה' חולקת, ואמרה 'הכל' לרבות את
 80 הסומא באחת מעיניו.
 81 עוד מתרצת הגמרא: וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה תתקן, לְעוֹלָם
 82 'הכל' לְאִיתוּיִי מִי שְׁחִיצוּ עֵבֶד וְחִצְיוֹ בְּן חוֹרִין, וְדָקָא כְּשִׂיאָ לָךְ
 83 דְרַבִּינָא – וגמה שהיה קשה לך שזה אינו כשיתר רבינא, לֵא כְּשִׂיאָ –
 84 אין זו קשיא, כָּאֵן בְּמִשְׁנֵה רֵאשׁוֹנָה כָּאֵן בְּמִשְׁנֵה אַחֲרֹנָה – דברי
 85 רבינא נאמרו לפי המשנה הראשונה, הדיינו דעת בית הלל לפני
 86 שחזרו בהם ולהלן, והמשנה 'הכל חייבין בראייה' שנתתה אחר
 87 שחזרו בהם בית הלל ולכן היא מרבה מי שחציו עבד, דְתַנְן (גיטין
 88 מא.) מִי שְׁחִיצוּ עֵבֶד וְחִצְיוֹ בְּן חוֹרִין, עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד וְאֵת
 89 עֲצֻמוֹ יוֹם אֶחָד, דְכָרִי בֵּית הַלֵּל. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הַלֵּל,
 90 תִּיקְנֶתֶם אֶת רַבּוֹ, שאמנם אין רבו מפסיד כלום, וְאֵת עֲצֻמוֹ לֵא
 91 תִּיקְנֶתֶם – אך הוא עצמו אינו מתוקן לגמרי, שאף שצד הממון שבו
 92 מתוקן, מכל מקום לגבי פריה ורבייה מה יאה עליו, שהרי לִישָׂא
 93 שְׁפָחָה אִינוּ יוֹבֵל מִפְּנֵי צַד חִירוֹתוֹ, וּבֵת חוֹרִין אִינוּ יוֹבֵל מִפְּנֵי צַד
 94 עֲבֹדוֹתוֹ, יִבְלָל – וכי נשאיר אותו שיתבטל מפריה ורבייה, וְהֵלֵא לֵא
 95 נִבְרָא הָעוֹלָם אֵלָּא לְפָרְהָ וּרְבִינָה, שְׁנָאמַר (ישעיה מה יח) 'לֵא תִהְיֶה
 96 כְּרָאָה לְשִׁבְתִּי יִצְרָה' – לא ברא ה' את הארץ להיות ריקנית, אלא
 97 לשבת יצרה, שיהיה בה יישוב, ולא יתכן שעל העבד לא תחול חובה
 98 זו. אֵלָּא מִפְּנֵי תִיקּוּן הָעוֹלָם, שיוכל לפרות ולרבות, בית דין בּוֹפִין
 99 אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בְּן חוֹרִין, וְבוֹתֵב הַעֲבֵד לַרְבּוֹ שְׁמֵר חוֹב עַל
 100 חֲצִי דְמִי, שישלם לו כאשר יהיה לו ממנו. וְחִירוֹ בֵּית הַלֵּל
 101 מדבריהם הַחֲרוֹת כְּדָרְבִּי בֵּית שַׁמַּאי. ואם כן לפי משנה אחרונה,
 102 מי שחציו עבד הרי הוא כמשוחרר, שמאחר שכופים את רבו
 103 לשחררו, הרי הדבר מסור לדינו ואין לרבו רשות עליו, ואין לו אדון
 104 אחר מלבד ה', וחייב בראייה.
 105 שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּתִקְיעַת שׁוֹפָר בְּרֵאשׁוֹן הַשָּׁנָה. שואלת
 106 הגמרא: לְאִיתוּיִי מָאִי. משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי קָמָן שְׁהִינֵע לְגִיל
 107 חֲיִינוּךְ, שאף הוא חייב בשופר, וכמו דְתַנְן (ר"ה לב.): אִין מְעַבְּדִין אֶת
 108 תְּקִיעָן (שלא הגיע לחינוך) מִלְתִּקְעוֹ בְּיוֹם טוֹב של ראש השנה אף
 109 אם חל בשבת, וכן שנינו שם שקטן שהגיע לחינוך אף מתעסקים עמו
 110 ללמדו משום חינוך, ואף שתקיעה בשבת היא איסור שבות. ואם כן
 111 מוכח שקטן שהגיע לחינוך חייב בשופר.
 112 שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּמִקְרָא מְגִילָה בְּפוּרִים, וכן שנינו
 113 (מגילה יט:) הֲכֵל בְּשֵׁרִין לְקָרוֹת אֶת תְּמִנְיָה וְהוֹצִיא את האחרים
 114 ידי חובתם. שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי

1 והדין שאין ישראל סומך על קרבן עוֹבֵד בּוֹכְבִים וְהָדִין שאינו סומך
 2 על קרבן חֲבִירוֹ, שניהם מִחַד קְרָא נִפְקִי – נלמדים מ'קרבנו' אחד,
 3 שמלמד שאדם סומך רק על קרבן שלו, ולכן אִיתְרִי לְהוֹ תְרִי –
 4 מיותרים שני 'קרבנו', חד – אחד נדרש 'קְרַבְנִי' וְלֵא קְרַבְנִי אֲבוּי,
 5 וְאִדְךָ – והשני נדרש לְרֵבּוֹת כָּל בְּעָלֵי הוֹבְרִין לְסַמְכָה.
 6 שואלת הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה, הָאִי – זה שנאמר 'הָמָר יִמִּיר' שממנו
 7 ריבו חכמים יורש, מָאִי עֲבִיד לִיה – מה הוא דורש ממנו. משיבה
 8 הגמרא: הַפְּסוּק מִיבְעֵי לִיה – נצרך לו לְרֵבּוֹת אֶת הָאִשָּׁה, דְתַנְיָא
 9 בברייתא, לְפִי שְׁכַל הָעֵינָן של פרשת תמורה (ויקרא כז ט-י) אִינוּ
 10 מְדַבֵּר אֵלָּא בְּלִשׁוֹן זָכָר, אם כן מה סוֹפִינוּ – מנין לנו לְרֵבּוֹת אֶת
 11 הָאִשָּׁה לפרשת תמורה, שאם המירה את קרבנה, התמורה חלה,
 12 תְּלַמּוּד לזִמְר – מלמדנו הפסוק 'וְאִם הָמָר יִמִּיר' לרבות את האשה.
 13 שואלת הגמרא: וְמַהֲיָן דְרַבְּנָן מְרַבִּים אִשָּׁה, שהרי מ'המר ימיר' הם
 14 מרבים יורש (וכמבואר לעיל ע"א). משיבה הגמרא: מ'וְאִם', שהוֹי"ו
 15 יתירה לרבות את האשה. שואלת הגמרא: וְמַה מְרַבָּה רַבִּי יְהוּדָה
 16 מוֹי"ו זו. משיבה הגמרא: את הוֹי"ו של 'וְאִם' לֵא דְרִישׁ – הוא אינו
 17 דורש.
 18 הגמרא ממשיכה לפרש מה בא לרבות הלשון 'הכל', במשניות
 19 וברייתות בהן שנינו לשון זה. שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּסוּבָה.
 20 שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי מָאִי – מה בא לרבות לשון זה. משיבה
 21 הגמרא: לְאִיתוּיִי – לרבות קָמָן שְׁאִינוּ צְרִיךְ לְאָמַר, קָטן
 22 שכשמתעורר משנתו אינו קורא 'אמא', שאף הוא כבר חייב בסוכה,
 23 דְתַנְן – וכמו ששנינו במשנה (סוכה כח.). קָמָן שְׁאִינוּ צְרִיךְ לְאָמַר
 24 חֲיִיב בְּסוּבָה מִדְּרַבְּנָן, משום מצות חינוך.
 25 שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּלוּלָב. שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי מָאִי.
 26 משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי קָמָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעֲנֵעַ בְּלוּלָב, דְתַנְן (סוכה
 27 מב.). קָמָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעֲנֵעַ חֲיִיב בְּלוּלָב מִדְּרַבְּנָן, משום מצות חינוך.
 28 שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּצִיצִית. שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי מָאִי.
 29 משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי קָמָן הַיּוֹדֵעַ לְהַתְעַפֵּף בְּצִיצִית, דְתַנְיָא, קָמָן
 30 הַיּוֹדֵעַ לְהַתְעַפֵּף חֲיִיב בְּצִיצִית מִדְּרַבְּנָן, משום מצות חינוך.
 31 שנינו בברייתא: הֲכֵל חֲיִיבִין בְּתַפְּלִין. שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי
 32 מָאִי. משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי קָמָן הַיּוֹדֵעַ לְשַׁמֵּר תַּפְּלִין שלא
 33 להכנס בהן לבית הכסא, דְתַנְיָא, קָמָן הַיּוֹדֵעַ לְשַׁמֵּר תַּפְּלִין, אֲבוּי
 34 לְזִקְתָּ – חייב מדרבנן לקנות לו תַּפְּלִין, לחנכו.
 35 מצות ראייה נאמרה בתורה (שמות כג יז) 'שִׁלַּשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה
 36 כָּל זֶכֶר בְּנֵי הָאָדָם ה' / שִׁבְג' הַרְגִלִים חֲיִיב כָּל זָכָר לַעֲלוֹת לְרֵגֶל
 37 לַמִּקְדָּשׁ, להיראות לפני ה'. ומכאן נדרשו חכמים שעבדים כנענים
 38 פטורים ממצוה זו, שכן הפסוק מחייב בראיה רק את מי שה' הוא
 39 אדונו, ולא מי שיש לו אדון אחר. ועוד דרשו, שחיגר שאינו יכול
 40 ללכת ברגליו פטור, לפי שחגים אלו נקראו (שם כג יד) 'שִׁלַּשׁ רְגִלִים'
 41 מלשון רגל, ומשמע שרק איש היכול לעלות ברגליו חייב לעלות
 42 לרגל. העולה לרגל להיראות לפני ה' חייב להביא קרבן עולת ראייה
 43 ושלמי חגיגה. ושנינו (חגיגה ט.) שאמנם עיקר חיוב הקרבנות הוא
 44 ביום טוב הראשון, אך מי שלא הקריבם אז יכול להשלים ולהביאם
 45 בשאר ימי הרגל. ונחלקו אמוראים (שם). שלדעת רבי יוחנן החיוב
 46 הוא רק ביום הראשון, ושאר הימים הם תשלומים זה לזה, שהיום השני הוא
 47 רבי אושעיא כל הימים הם תשלומים זה לזה, שהיום השני הוא
 48 תשלומי הראשון ואם לא הקריב בו) והיום השלישי הוא תשלומי
 49 השני וכו'. ומבואר שם שהנפקא מינה במחלוקת זו היא למי שהיה
 50 חיגר ביום הראשון והיה פטור מהקרבנות, ונתרפא באחד מימי הרגל,
 51 שלדעת רבי יוחנן, כיון שבזמן החיוב הוא לא היה ראוה, לכן אין לו
 52 גם חיוב תשלומים, אך לדעת רבי אושעיא הוא מתחייב ביום
 53 שנתרפא, שהרי זו שלכל יום יש תשלומים מוכיח שכל יום הוא
 54 חשוב, ואם כן היום שנתרפא בו מחייבו, אף אם הימים הקודמים לא
 55 חייבוהו.
 56 שנינו (חגיגה ב.) הֲכֵל חֲיִיבִין בְּרֵאִיָּה – לעלות להיראות לפני ה'
 57 במקדש. שואלת הגמרא: לְאִיתוּיִי מָאִי. משיבה הגמרא: לְאִיתוּיִי מִי